

Considerații practice privind separația de patrimonii în dreptul succesoral

Asist.univ. dr. Livia Dumitrescu

Political considerations regarding the separation of patrimonies in the successions` law

The patrimonies` separation does constitute a privilege which grants to the separatist legatees and to creditors a preferential right to be exerted versus the heir`s creditors upon the inherited goods, either operating upon all the respective goods or only upon the goods about which it was involted, should the separation law fully operate. It is a mean of defense versus the heirs` personal creditors, so that it could not influe in whatever way upon the relationships between the creditors of the respective succession.

Key words: inheritable goods, separation of patrimonies, personal creditors, extinction of privilege

Cuvinte cheie: bunuri succesoriale, separația de patrimonii, creditorii personali, stingerea privilegiului

1. Noțiune. Reglementare legală. Prin transmisiunea succesorală și prin acceptarea pură și simplă a moștenirii se produce o confuziune între patrimoniul defunctului și cel al moștenitorului acceptant. În cazul în care există suspiciuni cu privire la solvabilitatea patrimoniului succesoral, legea, pune la dispoziția moștenitorilor, privilegiul acceptării moștenirii sub beneficiu de inventar, privilegiu prin intermediul căruia moștenitorii sunt puși la adăpost de urmărirea creditorilor succesoralii, asupra unor bunuri proprii ale acestora¹. În egală măsură prin efectul confuziunii de patrimonii pot fi prejudiciate și interesele creditorilor, aceasta în ipoteza în care moștenitorul acceptant este insolubil, caz în care, creditorii succesiunii vor suferi concursul creditorilor personali ai moștenitorului. Ei se vor putea apăra însă folosind *separația de patrimonii*, împiedicând pe această cale confuziunea de patrimonii și păstrând intact patrimoniul succesoral gajului lor general. Separația de patrimonii îi apără pe creditorii defunctului de concursul cu creditorii personali ai moștenitorului care a acceptat pur și simplu moștenirea.

Reglementată prin dispozițiile art. 781 C. civ. separația de patrimonii a fost definită drept un "privilegiu, un beneficiu individual care poate fi invocat de oricare creditor al moștenirii inclusiv creditorul-legatar, în virtutea căruia creditorul separatist are dreptul să fie plătit din valoarea bunurilor succesoriale, cu preferință față de creditorii personali ai moștenitorului"².

Instituația a fost reglementată inițial în dreptul roman, dar a cunoscut modificări esențiale în dreptul modern, încât s-ar putea spune că sutesm în prezența unor instituții total diferite. În primul rând, "*separatio bonorum*" romană constituia o resciziune parțială a aditiei de ereditate prin efectul căreia, creditorii și legatarii erau socotiți printr-o ficțiune că păstrează ca debitor pe defunct. În dreptul modern, separația de patrimonii nu aduce atingere acceptării succesiunii. Creditorii și legatarii au ca debitor pe moștenitorul acceptant în al cărui patrimoniu însă, bunurile succesoriale alcătuiesc o masă distinctă, special afectată plății pasivului succesoral³. În al doilea rând, în dreptul roman creditorii succesoralii iar mai

¹ I. Dogaru și colectivul, *Drept civil. Succesiunile*, Ed. All Beck, București, 2003, p.697 și urm.

² Fr. Deak *Tratat de drept succesoral*, Editura Actami, București, 1999, p. 510.

³ M. Eliescu, *Curs de succesiuni*, Editura Humanitas, București, 1997, p. 408 și D. Chirică, *op. cit.*, p. 253.

târziu legatarii, în cazul vânzării bunurilor moștenitorului insolubil trebuiau să ceară pretorului ca bunurile succesoriale să fie deosebite pentru ca prețul lor să folosească la satisfacerea creanțelor succesoriale și a legatarilor. În dreptul modern separația patrimoniului nu trebuie cerută pe cale de acțiune. În al treilea rând, în dreptul roman "separatio bonorum" era un incident al lichidării colective a bunurilor moștenitorului. În dreptul modern separația de patrimonii are caracter individual, în privința persoanelor și în privința bunurilor, caracter individual din care decurg unele consecințe. Astfel, oricare creditor al defunctului sau legatar este liber să invoce sau nu separația de patrimonii iar aceasta profită numai creditorului (legatarului creditor) solicitant. De asemenea, separația de patrimonii produce efecte împotriva creditorilor moștenitorului față de care s-a invocat (dacă nu s-a invocat față de toți creditorii) și se întinde numai asupra bunurilor succesoriale privitor la care a fost invocat, inclusiv fructele produse de aceste bunuri ori prețul rezultat din vânzarea lor, dar în anumite condiții se poate invoca și cu privire la integralitatea bunurilor succesoriale⁴.

2. Condițiile în care operează privilegiul separației de patrimonii. Prezentarea condițiilor necesare pentru ca privilegiul separației de patrimonii să devină operațional, presupune analiza următoarelor aspecte: cine poate invoca privilegiul, cui poate fi opus acest privilegiu, asupra căror bunuri din succesiune poate fi invocat privilegiul, ce condiții de formă trebuie respectate și pe ce căi poate fi invocat privilegiul. Vom analiza pe rând fiecare din aspectele menționate.

Cine poate invoca privilegiul separației de patrimonii ? Fie că este vorba de o datorie propriu-zisă a defunctului, fie că este vorba de o sarcină succesorală născută la deschiderea succesiunii sau ulterior în persoana moștenitorilor, este unanim recunoscut faptul că exercitarea privilegiului separației de patrimonii este condiționată de calitatea de creditor al moștenirii (art. 781 C. civ.). Pot invoca privilegiul oricare dintre creditorii succesiunii, indiferent dacă sunt ipotecari, privilegiați sau chirografari, chiar dacă creanța lor nu este exigibilă, fiind sub termen sau sub condiție, întrucât separația de patrimonii are caracterul unei măsuri de conservare. Nu are relevanță nici dacă devoluțiunea moștenirii este legală sau testamentară.

O poziție specială o au legatarii, în calitate de persoane chemate să culegă întreaga moștenire, o cotă-parte din aceasta sau un bun individual determinat. Au sau nu dreptul de a invoca beneficiul separației de patrimonii? Pentru a răspunde la o astfel de întrebare trebuie făcută o distincție între legatarii cu titlu particular pe de o parte și legatarii universali și cu titlu universal pe de altă parte.

Astfel, deși art. 781 C. civ. nu face nici o precizare, dreptul de a invoca privilegiul este recunoscut și legatarilor cu titlu particular, dacă legatul are ca obiect o creanță, bunuri gen sau obligații de a face. Dreptul lor este recunoscut prin dispozițiile art. 1743 C. civ., și pot invoca beneficiul în calitate de creditori ai succesiunii. Dacă însă obiectul legatului cu titlu particular este un bun individual determinat, legatarul nu este creditor ci proprietar, putând uza astfel de mijloacele legale pentru apărarea și valorificarea dreptului său. Acesta este și motivul pentru care el nu poate invoca separația de patrimonii. Nici legatarii universali și cu titlu universal nu pot invoca acest privilegiu, întrucât ei având vocație la întreg patrimoniu sau o cotă parte din acesta, în raport cu pasivul moștenirii au calitatea de debitor nu pe aceea de creditor. Potrivit art. 784 C. civ. acest drept, nu este recunoscut nici creditorilor personali ai moștenitorului chiar dacă ar avea interes să evite

---

⁴ Pentru amănunte a se vedea: M.B. Cantacuzino, *Curs de drept civil*, Editura Ramuri, Craiova, p. 305-306; M. Eliescu, *Transmisiunea și împărțea moștenirii în dreptul RSR*, Editura Academiei RSR, București, 1966, p. 170; Fr. Deak, *op. cit.*, p. 521.

confuzia de patrimonii dacă un moștenitor solvabil acceptă pur și simplu o succesiune insolubilă.

Cui poate fi opus privilegiul separației de patrimonii ? În principiu, așa cum prevede art. 781 C. civ. separația de patrimonii poate fi invocată împotriva creditorilor tuturor moștenitorilor, fie numai a creditorilor unuia dintre moștenitori sau a unuia dintre creditorii unui moștenitor. În literatura de specialitate s-a considerat că în ipoteza în care creditorii moștenitorilor nu sunt cunoscuți, se admite ca separația de patrimonii, ca măsură conservatorie poate fi exercitată și împotriva moștenitorilor⁵. Conform art. 782 C. civ. separația de patrimonii nu poate fi cerută dacă creditorii succesoralii renunță la aceasta expres sau tacit⁶. Art. 782 din Codul civil folosește pentru ipoteza menționată în mod impropriu termenul de novație, întrucât în dreptul actual moștenitorii sunt întotdeauna debitori ai creditorilor succesoralii, astfel încât nu poate fi vorba de o reală novație prin schimbare de debitor⁷.

Bunurile din succesiune privitor la care poate fi invocat privilegiul. Separația de patrimonii se invocă cu privire la toate bunurile succesoriale fie mobile fie imobile. El poartă și asupra fructelor civile sau naturale, produse de bunurile succesiunii de la data deschiderii succesiunii în temeiul principiului: "Fructus augent hereditatem"⁸.

Cu toate acestea privilegiul nu va mai putea fi invocat în privința bunurilor mobile, dacă au trecut mai mult de 3 ani de la deschiderea succesiunii, întrucât se prezumă că a operat confuziunea mobilelor succesoriale cu acelea ale moștenitorilor, iar, dreptul de a invoca privilegiul este prescris (art. 783 C. civ.).

În privința bunurilor imobile privilegiul va putea fi invocat cât timp, acestea se află la moștenitori, această regulă considerându-se aplicabilă, a fortiori și în cazul bunurilor mobile⁹.

În cazul înstrăinării de către moștenitori a bunurilor succesoriale, separația de patrimonii poate fi exercitată și în privința prețului sau a lucrului primit în schimb, respectiv a bunurilor dobândite cu prețul obținut prin înstrăinare în temeiul subrogației reale cu titlu universal. "*In iudiciis universalibus pretium succedit loco rei res loco pretii*" (în judecățile universale, prețul urmează în locul bunului și bunul în locul prețului)¹⁰. Având în vedere caracterul individual al privilegiului, creditorii separatiști, vor invoca privilegiul lor asupra fiecărui bun succesoral scos în vânzare cu prilejul distribuirii prețului.

Condiții de formă. Pentru exercitarea privilegiului nu se cere respectarea vreunei forme speciale. Chiar și în privința imobilelor poate fi invocat nu numai în cadrul acțiunii intentate împotriva moștenitorului, dar și pe cale incidentală. S-a arătat în acest sens că orice act din care rezultă neîndoiește intenția creditorului succesiunii de a invoca privilegiul, îi conferă acestuia preferință față de creditorii personali ai moștenitorului. Sunt considerate astfel de acte solicitarea inventarierii bunurilor succesoriale, luarea unor măsuri

⁵ M. Eliescu, *Transmisiunea ...*, p. 172; M. Eliescu, *Curs de succesiuni*, Editura Humanitas, București, 1997, p. 411.

⁶ Renunțarea tacită poate rezulta din: prelungirea termenului de plată, urmărirea moștenitorilor asupra averii personale, stipularea solidarității contra moștenitorilor, schimbarea condițiilor obligatorii inițiale etc.

⁷ A se vedea M.B. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 308; I. Rosetti-Bălănescu, Al Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. III, Ed. All, București, 1998, p. 438-439; M. Eliescu, *Transmisiunea ...*, p. 170.

⁸ Fructele sporesc moștenirea.

⁹ A se vedea D. Chirică, *Drept civil. Succesiuni*, Editura Lumina Lex, 1996, p. 254; I. Rosetti-Bălănescu, Al Băicoianu, *op. cit.*, p. 439.

¹⁰ A se vedea: D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, București, 1912, vol. II, partea a 2-a, p. 734; M. B. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 306; I. Rosetti-Bălănescu, Al Băicoianu, *op. cit.*, p. 436.

de conservare, solicitarea de înscriere în tabelul de ordine al creditorilor în vederea distribuirii prețului bunului succesoral vândut.

Numai dacă moștenirea este acceptată sub beneficiu de inventar, separația de patrimonii profită și creditorilor succesoralii fără invocarea privilegiului, chiar dacă beneficiul de inventar ar fi încetat prin renunțare sau prin decădere¹¹.

Dacă pentru invocarea privilegiului nu se cere respectarea unei anumite forme, legea prin art. 1743 alin. 1 C. civ. dispune că în privința imobilelor, pentru a fi opozabil terților, privilegiul trebuie conservat prin înscrierea acestuia potrivit regulilor de publicitate imobiliară (art. 61 din Legea cadastrului și publicității imobiliare nr. 7/1996). Potrivit art. 27 din legea menționată, înscrierea va asigura opozabilitatea față de terți și va conferi privilegiului rangul din data înregistrării cererii.

Îndeplinirea acestei formalități în termen de 6 luni de la data deschiderii moștenirii face ca privilegiul să primeze oricărei ipoteci sau privilegiu - constituite de erezii sau reprezentanții defunctului asupra imobilelor succesorale în acest timp, chiar dacă ele au fost înscrise la o dată anterioară.

Dacă privilegiul se înscrie după termenul de 6 luni, el nu se pierde, dar va avea rangul din ziua înscrierii în cartea funciară¹².

Această formalitate a înscrierii este necesar a fi îndeplinită numai pentru a se asigura prioritatea creditorilor succesoralii față de creditorii ipotecari sau privilegiați ai moștenitorilor. Dacă aceștia au numai calitatea de creditorii chirografari, creditorii beneficiari ai privilegiului vor prima, chiar dacă nu și-au înscris privilegiul¹³.

Căile pe care poate fi invocată separația. Au fost opinii în literatura de specialitate care întemeindu-se pe tradiția romană, a vechiului drept românesc și pe dispozițiile art. 781 și 783 C. civ. care folosesc termenii de "cerere" și de "acțiune" - au susținut că legatarii și creditorii succesoralii pot solicita separația de patrimonii numai pe cale de acțiune.

În timp însă, odată cu schimbările social-economice și printr-o corectă interpretare a textelor de lege, s-a concluzionat că pentru a opera separația de patrimonii este necesară o inițiativă din partea beneficiarilor, astfel că privilegiul poate fi invocat nu numai pe cale de acțiune, dar și pe calea incidentă, cum se întâmplă în ipoteza urmării unui bun succesoral de către creditorii personali ai moștenitorilor sau în cazul cererii aceluiași creditorii de a fi înscrși în tabloul de ordine al creditorilor pentru distribuirea prețului unui bun succesoral vândut - silit¹⁴.

Nu este necesară o acțiune în justiție căci instanța nu are putere de apreciere întrucât privilegiul odată invocat operează de drept. Sesizată, instanța de judecată se va putea pronunța numai dacă există neînțelegeri, între creditorii cu privire la distribuirea prețului bunurilor succesorale sau în cazul în care creditorii succesoralii solicită moștenitorilor luarea unor măsuri de conservare precum punerea de peceți, sechestrare, a efectuării unui inventar.

Se consideră că în anumite ipoteze separația de patrimonii se va produce *de plin drept*, fără nici o inițiativă din partea creditorilor. Astfel, o primă situație ar fi cea în care moștenirea a fost acceptată sub beneficiu de inventar, când este oprită confuziunea de patrimonii urmare a efectului acceptării moștenirii sub beneficiu de inventar; o a doua situație e cea în care succesiunea a fost declarată vacantă, caz în care creditorii succesoralii

¹¹ A se vedea Fr. Deak, *op. cit.*, p. 521.

¹² A se vedea D. Chirică, *op. cit.*, p. 255; C. Stătescu, C. Bârsan, *Teoria generală a obligațiilor*, Editura All, București, 1999, p. 432.

¹³ A se vedea M. Eliescu, *Curs de succesiuni*, Editura Humanitas, București, 1997, p. 413.

¹⁴ A se vedea D. Chirică, *op. cit.*, p. 256; M. Eliescu, *Curs ...*, p. 411.

și legatarii se vor bucura de plin drept de separația de patrimonii, chiar dacă ulterior s-ar înfățișa un moștenitor; iar cea de-a treia ipoteză e cea a declarării în stare de faliment a decujusului, survenită după deces¹⁵.

Ori de câte ori separația de patrimonii se produce de plin drept nu este necesară formalitatea înscrierii privilegiului pentru conservarea acestuia.

3. Efectele separației de patrimonii. În dreptul roman separația de patrimonii constituia o desființare parțială a acceptării moștenirii, printr-o ficțiune, creditorul și legatarul separatiști păstrând drept debitor pe defunct.

În dreptul nostru, separația de patrimonii constituie un privilegiu care conferă creditorilor și legatarilor separatiști un drept de preferință față de creditorii moștenitorului asupra bunurilor succesoriale, privitor la care a fost invocat sau asupra tuturor acestor bunuri, dacă separația operează de plin drept¹⁶.

Privilegiul poartă de asemenea asupra fructelor produse de bunurile succesoriale, precum și, în temeiul subrogației reale, asupra prețului acestor bunuri sau a bunurilor dobândite cu acest preț. Urmare a invocării acestui privilegiu cele două patrimonii alcătuiesc două mase distincte, iar creditorii personali ai eredelui nu vor putea emite pretenții asupra bunurilor succesoriale decât după îndestularea creditorilor și legatarilor separatiști.

Dat fiind caracterul individual al acestui privilegiu, diligența unora dintre creditorii moștenirii nu va profita și celorlalți, dar nici nu-i va prejudicia. Cei care au invocat separația de patrimonii vor trebui să obțină tot ce li s-ar fi convenit dacă toți creditorii și legatarii ar fi fost diligenți. Ceea ce nu li s-a atribuit separatiștilor rămâne în patrimoniul moștenitorului și se va împărți creditorilor și legatarilor succesoralii care vor suporta concursul creditorilor personali ai moștenitorului.

Pe de altă parte, fiind un mijloc de apărare împotriva creditorilor personali ai moștenitorului, privilegiul separației de patrimonii nu influențează în nici un fel raporturile dintre creditorii succesiunii. În raporturile dintre ei, creanțele vor fi satisfăcute potrivit dreptului comun, astfel: creditorii separatiști privilegiați, ipotecari sau gajști își păstrează drepturile de preferință față de creditorii chirografari iar creanța legatarului-creditor separatist va fi satisfăcută numai după plata creditorilor succesoralii, chiar dacă aceștia din urmă sunt chirografari, conform principiului "*nemo liberalis nisi liberatus*".

Unii autori au considerat separația de patrimonii ca fiind un simplu drept de preferință și nu un veritabil privilegiu, întrucât separatiștii nu au un drept de urmărire a bunurilor imobile succesoriale înstrăinate unor terțe persoane, ci numai dreptul de a fi preferați față de moștenitori la plata creanței din prețul vânzării¹⁷. Aceasta era viziunea tradițională asupra acestui beneficiu oferit de lege creditorilor succesiunii și a efectelor sale, care conferea separatistului numai un drept de preferință față de creditorii personali ai eredelui și care se stingea în privința bunurilor succesoriale înstrăinate de moștenitor¹⁸.

Pentru a ocroti pe creditori și pe legatari împotriva deplinei libertăți a moștenitorilor de a dispune de bunurile succesoriale, jurisprudența a văzut în privilegiul separației de patrimonii, când poartă asupra imobilelor, o adevărată ipotecă privilegiată, aptă a conferi separatiștilor un drept de urmărire împotriva terților dobânditori.

Sub condiția de a înscrie privilegiul anterior ca înstrăinarea să-i fi devenit opozabilă prin transcriere, bunul succesoral asupra căruia și-a luat înscripțiunea, va putea fi

¹⁵ I. Dogaru și colectivul, *op. cit.*, p.687 și urm.

¹⁶ A se vedea D. Alexandresco, *op. cit.*, vol. III, partea a 2-a, p. 751-759; M. B. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 307-308; I. Rosetti-Bălănescu, Al Băicoianu, *op. cit.*, p. 436-437.

¹⁷ A se vedea I. Rosetti-Bălănescu, Al Băicoianu, *op. cit.*, p. 436; M. Eliescu, *Transmisiunea* ., p. 174.

¹⁸ A se vedea M. Eliescu, *Curs* ..., p. 415.

urmărit și în mâna terțului subdobânditor. Se poate considera astfel, că înscrierea privilegiului în termenul de 6 luni prevăzut de art. 1743 C. civ. produce efect retroactiv numai cât privește dreptul de preferință, nu și în privința dreptului de urmărire.

Se pune întrebarea dacă, în ipoteza în care creanțele creditorilor separatiști nu au putut fi îndeplinite din prețul bunurilor obiect al privilegiului, aceștia pot urmări bunurile moștenitorului acceptant pur și simplu al succesiunii, venind astfel în concurs cu creditorii personali ai acestuia.

În dreptul roman, acest privilegiu fiind înțeles ca o resciziune parțială a acceptării moștenirii, creditorii care cereau acest beneficiu renunțau la o asemenea pretenție și nu puteau urmări decât bunurile succesoriale.

În vechiul drept francez, separatiștii puteau urmări și bunurile personale ale moștenitorului. Cu privire la această posibilitate, Papinian și apoi Pothier au exprimat un punct de vedere singular potrivit cu care ei puteau urmări bunurile personale ale moștenitorilor numai după îndeplinirea creditorilor personali ai acestuia din urmă.

În dreptul modern, pornind de la ideea că beneficiul separației de patrimonii este acordat exclusiv în interesul creditorilor succesoralii, acesta îl poate folosi și nu se poate invoca defavoarea lor. Prin urmare ei vor putea să urmărească bunurile moștenitorului în concurs cu creditorii personali ai acestuia, afară numai dacă acesta nu a acceptat moștenirea sub beneficiu de inventar. Urmărirea moștenitorilor de către creditorii succesoralii se va face după cum pasivul succesoral a fost divizat între ei.

În doctrina mai veche s-a susținut că separația de patrimonii ar împiedica diviziunea pasivului între comoștenitori. O asemenea teză ar fi justificată numai dacă prin efectul separației de patrimonii separatiștii ar fi considerat că au debitori nu pe moștenitori ci pe decușus, opinie care nu mai este împărtășită în prezent. Pe de altă parte, art. 777 și 1060 C. civ. consacră principiul diviziunii de drept al pasivului succesoral între moștenitori și prin art. 1061 sunt reglementate expres excepțiile de la acest principiu, separația de patrimonii negăsindu-se printre ele. Și cum excepțiile sunt de strictă aplicare și interpretare, creditorii și legatarii succesoralii vor trebui să-și împartă urmărirea între moștenitori așa cum pasivul succesoral s-a divizat între ei¹⁹.

4. Stingerea privilegiului. Două sunt cazurile care pot conduce la stingerea privilegiului : renunțarea la acesta și înstrăinarea bunurilor succesoriale. Fiecare dintre ele presupune îndeplinirea anumitor condiții și produce efecte specifice astfel încât se impune o analiză distinctă a acestora.

Renunțarea la privilegiu. Fiind un privilegiu pe care legea îl recunoaște creditorilor succesoralii, acesta se poate stinge ca urmare a renunțării creditorului separatist la privilegiu. Reglementarea acestui mod de încetare a privilegiului o regăsim în dispozițiile art. 782 C. civ. care dispune că privilegiul "nu poate fi exercitat, când acceptându-se erede de debitor, s-a făcut o novațiune în privința creanței contra defunctului".

Interpretat literal textul consacră practic vechea concepție din dreptul roman potrivit cu care separatiștii aveau ca debitor pe defunct. Eu puteau însă să înlocuiască creanța împotriva defunctului printr-o creanță împotriva moștenitorilor, făcând o novație cu schimbare de debitor și pierzând astfel beneficiul separației de patrimonii²⁰. Concepția dreptului roman despre separația de patrimonii este structural diferită de cea din dreptul român, astfel în dreptul modern separatiștii au ca debitor pe moștenitor și acceptându-l pe acesta ca datornic, ei nu consimt la o novație prin schimbare de debitor și nu pierd garanțiile

¹⁹ A se vedea Fr. Deak, *op. cit.*, p. 522; M. Eliescu, *Curs ...*, p. 416.

²⁰ A se vedea M. Eliescu, *Curs ...*, p. 417.

creanței. De aceea se consideră că dispozițiile art. 782 C. civ. exprimă numai facultatea creditorilor separatiști de a renunța fie și tacit la beneficiul separației.

Întrucât renunțarea la un drept nu se prezumă, ea trebuie să fie neîndoieabilă²¹. Principiul care pare a călăuzi instanțele de judecată la stabilirea intenției de renunțare la privilegiu este acela că renunțarea nu rezultă din simplul fapt că separatiștii se socotesc creditorii moștenitorului, întrucât ei au de drept această calitate, ci intenția se deduce numai din actul prin care ei acceptă pe erede ca unic debitor²².

În jurisprudență s-a considerat că suntem în prezența unei renunțări la privilegiu în situația acceptării de către creditor a unui angajament personal, primirii unei garanții reale - gaj sau ipotecă - asupra unor bunuri proprii ale moștenitorului sau înscrierii pe tabloul de ordine al creditorilor pentru distribuirea prețului unui bun personal al moștenitorului etc. S-a mai subliniat faptul că, indiferent de actul juridic săvârșit, act care poate fi calificat drept renunțare la beneficiu, un asemenea efect se va produce numai dacă, procedând astfel, separatistul nu și-a manifestat prin rezerve intenția de a păstra beneficiul separației de patrimonii. Astfel nu implică renunțarea la beneficiu faptul de a primi de la moștenitor un scont asupra creanței sau notificarea unui titlu executoriu împotriva defunctului pentru a-l face opozabil moștenitorului.

Înstrăinarea bunurilor succesoriale. Privilegiul se stinge în ceea ce privește bunurile succesoriale pe care moștenitorii le-au înstrăinat. Deși art. 783 C. civ. prevede această regulă numai pentru imobile, a fortiori, ea se va aplica și în privința bunurilor mobile. Cu toate acestea regula mai sus amintită comportă deosebiri pentru cele două categorii de bunuri - mobile și imobile. În privința imobilelor privilegiul este imprescriptibil și opozabil terților dobânditori (drept de urmărire) cu condiția conservării privilegiului potrivit regulilor din materia publicității imobiliare (art. 783 coroborat cu art. 1743 C. civ.)²³.

Cu privire la această cauză de stingere s-a mai precizat faptul că ea nu își produce pe deplin efectele decât dacă prețul înstrăinării a fost plătit. Cât timp prețul nu a fost plătit, privilegiul nu se stinge ci se exercită asupra acestuia. Faptul că acest privilegiu conferă creditorilor separatiști nu numai un drept de preferință, dar și drept de urmărire - în materia imobilelor succesoriale înstrăinate - a condus la calificarea lui drept ipotecă privilegiată²⁴.

În privința bunurilor mobile privilegiul nu poate fi invocat în măsura în care bunurile au fost înstrăinate sau dacă a operat o confuziune de drept cu bunurile moștenitorului, întrucât creditorii nu au luat măsuri de conservare²⁵. Dreptul de a invoca privilegiul în privința bunurilor mobile se prescrie în termen de 3 ani, termen calculat de la data deschiderii succesiunii. Fiind un termen de prescripție, poate fi întrerupt prin introducerea unei acțiuni în justiție, sau prin orice act de conservare săvârșit de un creditor succesoral.

Termenul de prescripție de 3 ani se aplică atât în privința bunurilor mobile corporale cât și în privința celor incorporabile, întrucât legea nu distinge între acestea. Nu se aplică însă acest termen în privința bunurilor imobile, întrucât în cazul acestora proveniența bunurilor poate fi dovedită prin titluri de proprietate. Așa cum am menționat mai sus în

²¹ A se vedea Mazeaud, *op. cit.*, p. 1004 și 1290.

²² Noțiunea de act primind în acest context accepțiunea de operațiune juridică.

²³ A se vedea Mazeaud, *Leçons de droit civil*, vol IV, Paris, 1963, p. 1003 și 1288; Ph. Malaurie *Cours de droit civil. Les successions, Les libéralités*, Paris, 1989, p. 113-114 și 136.

²⁴ A se vedea Tr. Ionașcu, *Curs de drept civil. Succesiuni și liberalități*, București, 1947, vol. II, p. 66; A. Ionașcu, *Curs*, p. 324;

²⁵ A se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al Băicoianu, *op. cit.*, p. 639, nr 947; M. Eliescu, *Transmisiunea ...*, p. 179.

privața bunurilor mobile și confuziunea de fapt între mobile succesoriale cu cele ale moștenitorului, conduce la stingerea privilegiului, dată fiind imposibilitatea separației de patrimonii în acest caz. Pentru a preîntâmpina această situație, creditorii și legatarii succesoriali sunt ținuți a lua măsuri de conservare, precum punerea de sigilii, întocmirea unui inventar etc. Dată fiind justificarea acestei cauze de stingere a privilegiului, care este dată de imposibilitatea de a deosebi în caz de confuziune între mobilele succesoriale și cele aparținând moștenitorului, ea este aplicabilă numai în privința bunurilor mobile, și numai în măsura în care confuziunea s-a produs. Nu este aplicabilă în privința bunurilor imobile, a căror proveniență, așa cum am arătat se poate stabili cu ajutorul titlurilor de proprietate. Separația de patrimonii nu se va stinge însă nici prin confuziune și nici urmare a scurgerii termenului de 3 ani, dacă succesiunea a fost acceptată sub beneficiu de inventar²⁶.

5. Propunere de lege ferenda. Actuala instituție a separației de patrimonii este structural diferită de cea din dreptul roman atât sub aspectul fundamentului cât și al efectelor recunoscute și cum legislația română, în speță dispozițiile cuprinse în Codul civil, poartă amprenta concepției inițiale cu privire la această instituție, considerăm că se impune în materie o nouă reglementare care să corespundă noilor realități social-economice și concepției pe care jurisprudența a creat-o cu privire la instituția separației de patrimonii. Legiuitorul urmează a avea în vedere, în mod deosebit care sunt cauzele care pot conduce la stingerea privilegiului și condițiile concrete în care ele vor fi aplicabile. De asemenea, în materia conservării privilegiului cu privire la bunurile imobile, trebuie avută în vedere noua reglementare în materia publicității imobiliare introdusă prin Legea nr. 7/1996.

---

²⁶ A se vedea M. Eliescu, *Curs ...*, p. 419.